

- munkásságáról – Sévin: Étude sur les origines révolutionnaires des Codes napoléon, (Párizs, 1879, 109. p.)
- ¹⁰ Ebben a tekintetben lásd különösen Lyon-Caen: De l'influence du Droit commercial sur le Droit civil depuis 1804, in: Lévy-Bruhl (szerk.): Le Code civil. 1804–1904. Livre du centenaire, (Párizs, 1904, 205–224. p.)
- ¹¹ Halpérin im. 35. p.
- ¹² Fierro-Guillard-Tulard: Histoire et dictionnaire du consulat et de l'empire, (Párizs, 1995, 635. p.)
- ¹³ Larnaude: Le code civil et la nécessité de sa Révision, in: Lévy-Bruhl (szerk.): Le Code civil. 1804–1904. Livre du centenaire, (Párizs, 1904, 901–934. p.)
- ¹⁴ Perouse, Honoré: Napoléon I^{er} et les lois civiles du consulat et de l'empire, (Párizs, 1866, 321–328. p.)
- ¹⁵ Charmont-Chausse: Les interprètes du Code civil, in: Lévy-Bruhl (szerk.): Le Code civil. 1804–1904. Livre du centenaire, (Párizs, 1904, 133. p.)
- ¹⁶ Arnoud, André-Jean: Essai d'analyse structurale du Code civil français, (Párizs, 1973, 16. kötet, 16. p.)
- ¹⁷ Geny, François: Méthode d'interprétation et sources en droit privé positif, (Párizs, 1954, 293. p.)
- ¹⁸ Gaudemet im. 11. p.
- ¹⁹ Alvarez, Alexandre: Une nouvelle conception des études juridiques et de la codification du droit civil, (Párizs, 1904, 168–185. p.)
- ²⁰ Halpérin im. 49. p.
- ²¹ Savatier, René: L'art de faire les lois. Bonaparte et le Code civil. (Párizs, 1927, 3. p.)
- ²² Idézi Halpérin im. 50. p.
- ²³ Leroy, Maxime: L'esprit de la législation napoléonienne, (Párizs, 1898, 70. p.)
- ²⁴ Halpérin im. 52. p.
- ²⁵ Charmont-Chausse im. 136. p.
- ²⁶ Gaudemet im. 9. p.
- ²⁷ Gaudemet im. 10. p.
- ²⁸ Gény im. 305. p.
- ²⁹ Alvarez im. 219. p.
- ³⁰ Ray, Jean: Essai sur la structure logique du Code civil français, (Párizs, 1926, 203. p.)

- ³¹ Lyon-Caen im. 211. p.
- ³² Gaudemet im. 16. p.
- ³³ Halpérin im. 57. p.
- ³⁴ Halpérin im. 57. p.
- ³⁵ Gaudemet im. 16. p.
- ³⁶ Viard, Pierre-Paul: Histoire générale du droit privé français, (Párizs, 1931. 52. p.)
- ³⁷ Halpérin im. 59. p.
- ³⁸ Ray im. 196. p.
- ³⁹ Gaudemet im. 16. p.
- ⁴⁰ Halpérin im. 59. p.
- ⁴¹ Gaudemet im. 17. p.
- ⁴² Halpérin im. 60. p.
- ⁴³ Gaudemet im. 22. p.
- ⁴⁴ Halpérin im. 60. p.
- ⁴⁵ Fierro-Guillard-Tulard im. 635. p.
- ⁴⁶ E munka előfutárának tekinthető a Besançon-ban, egyetemi tanári minőségében kiadott, négykötetes munka, Cours de législation et de jurisprudence françaises sur l'état des personnes címmel.
- ⁴⁷ Halpérin im. 61. p.
- ⁴⁸ Gaudemet im. 24–25. p.
- ⁴⁹ Halpérin im. 62. p.
- ⁵⁰ Idézi Halpérin im. 62. p.
- ⁵¹ Halpérin im. 62. p.
- ⁵² Troplong munkásságának korszakolásáról eltérő álláspontok alakultak ki. Kronológiailag – tudományos munkássága alapján – mindenképpen az exegetikai iskola második periódusához tartozik; módszerét tekintve – vagyis annak megítélése, hogy a Toullier által kidolgozott utat követte-e – inkább az első periódushoz kapcsolható. Az 1835-től folyamatosan kiadott munkáit egy kötetben foglalta össze, ezáltal egységes magyarázattal az alábbi címmel: Le Droit civil expliqué suivant l'ordre des articles du Code, depuis et y compris le titre de la Vente. Ouvrage qui fait suite à celui de M. Toullier, mais dans lequel on a adopté la forme plus commode du commentaire. Láthatjuk, hogy a címben is kifejezetten említi, hogy munkája során a Toullier által kimunkált rendszert követte. – Gaudemet im. 37–38. p.
- ⁵³ Halpérin im. 63. p.
- ⁵⁴ Halpérin im. 63. p.



A 2004 szeptemberében induló évfolyam lesz az utolsó, amelyet a jelenleg hatályos felvételi szabályok és elvek mellett iskoláznunk be felsőoktatási intézményeinkbe. Amikor e sorokat papírra vetem (2003. július 30.), már folyik az Oktatási Minisztérium keretén belül az egyeztetés a felsőoktatási eljárásról szóló kormányrendelet módosításáról. Minket, jogtörténészeket azért érdekel ez a jogszabály, mert – elsőéves tantárgyak oktatóiként – mi szembesülünk először azokkal az ifjú joghallgatókkal, akiket a felvételi eljárás keretében intézményeinkbe felvettünk. A felvételi eljárás gyökeresen át fog alakulni. Eddig a kollokviumok, alapvizsgák (szigorlatok) során – szembesülve a hallgatók teljesítményével – legfeljebb felvételiztető kollégáinkat, valamint a felvételi feladatok összeállítóit okolhattuk a hallgatók összetétele és ebből fakadó teljesítménye miatt, a 2005. évtől kezdődően viszont kizárólagosan a középiskolák felelősségét lesz módunkban emlegetni.

Hogyan lesz 2005-től elsőéves joghallgató egy frissen érettségizett fiatalból? Lesz-e bebeszélésünk a jelentkezők kiválasztásába? Ehhez adnék néhány tám-

DISPUTA

Az ebben a rovatban megjelent írásokhoz szívesen várjuk olvasóink észrevételeit, írásait!

Völgyesi Levente:

Mi lesz véled, felsőoktatási felvételi eljárás?

VITAINDÍTÓ GONDOLATOK
A 2005. ÉVI VÁLTOZÁSOKRÓL

pontot, figyelembe véve azt is, hogy a szabályok még készülöben vannak, így csupán az általános elvek nyújtotta fogódzókat vehetjük figyelembe.

Valószínű, hogy a hozott pontok és a szerzett pontok rendszere annyiban változatlan marad, hogy továbbra is 60 pontot lehet hozni a középiskolából, amíg az érettségi-felvételi vizsga keretében újabb 60 pont szerezhető, ezzel a klasszikus 120 pontos rendszer megmarad. A többletpontok világában viszont jelentős változások lesznek. Tény, hogy a nyelvvizsgákért továbbra is lehet majd többletpontokat igényelni, viszont az is nyilvánvaló, hogy a középszintű érettségi helyett a felsőszintű érettségi vizsgát választó „bátrabb” nebulókat szintén többletpontokkal kell majd jutalmazni, kompenzálva ezzel a két érettségi vizsga közötti nehézségi szintet. Az is valószínű, hogy az emeltszintű, idegen nyelvből tett érettségi „C” típusú, középfokú nyelvvizsgának fog megfelelni, így jelenleg a többletpontok harmonizációja még komoly feladatként áll a Minisztérium előtt. Annyi bizonyos, hogy a többletpontokat továbbra is maximalizálni kell, elkerülve ezzel, hogy a tárgyi tudást kívánó teljesítményt elnyomva túlzott befolyást gyakorolhassanak a felvételi összpontszámra.

A felsőoktatási intézmények – a nyelvi szakokat leszámítva – kivétel nélkül a középszintű érettségi vizsga mellett döntöttek, amikor a jelentkezési alapkövetelményként meg kellett jelölniük, melyik érettségi szintet várják el. Így a középiskolákra hárul az érettségi és egyben felsőoktatási felvételi vizsga lebonyolítása. A jelentkezőket legfeljebb azzal lehet az emeltszintű érettségi vizsga letételére ösztönözni, ha ezért – vállalva a nehezebb megmérettetést – felvételi többletpontot kapnak. Mindenesetre úgy tűnik, a középiskolák fogják meghatározni teljes egészében a felvételi pontszámokat.

Felmerülhet most a kérdés: ha a középiskolák túl sok kitűnő és jeles bizonyítványú tanulót bocsátanak ki padjaikból, tudunk-e megfelelően differenciálni a keretszámok adta lehetőségek mellett? A tervek szerint az előbb feltett kérdésre is megnyugtató választ kapunk majd a felvételi kormányrendelet módosításakor. Alapvetően minden érettségi dolgozat három minősítést kap: először egy érdemjegyet elégtelen és jeles között, amint eddig is. Továbbá a dolgozatot ki lehet majd fejezni százalékos mértékben is, végül pedig – ahogyan jelenleg történik a felvételi dolgozatok értékelése – pontrendszerben is, de a mezőny széthúzása érdekében ez – ha van szóbeli rész is – 150 összpontszámú értékelést fog jelenteni. Az még egyelőre kétséges, hogy az érettségi vizsgaeredmények átszámítása a 30 pontos rendszerbe a százalékos vagy a 150 pontos kulcs alapján történik-e, valamint még azt sem tudjuk, hogy csupán a többletpontok kompenzálják-e a két érettségi szint közötti nehézségi fokot, vagy pedig az átszámító kulcs is rejt majd magában valamilyen kiegyenlítést segítő eltérő számítási módot, kedvezve az emelt szintnek.

Előbbiek értelmében így a középiskolában megszerzett pontok, a felvételi hozott ponttá átváltott érettségi

eredmények, valamint a többletpontok alakítják ki a végső pontszámot, amelyek reményeink szerint annyira szerteágazóak lesznek, hogy a rögzített eredmények alapján – a létszámkeretek ismeretében – könnyedén megszülethet a ponthatár felső szintjének kijelölése.

Kínos helyzet csupán akkor keletkezhet, ha túl sokan érnek el azonos eredményt, mert ebben az esetben szinte képtelenség kiválasztani a felvetteket. Ez főleg akkor állhat elő, ha a középiskolák – elhárítva magukról a túlzott felelősséget, hiszen most már nem a felvételi eredménynek feléért (hozott pont) felelnek, hanem a teljes pontszámot ők határozzák meg, ezzel egy emberi sors akaratlan meghatározóivá is válnak – nem vállalják a terhet, s túl sok eminens tanulót produkálnak, akik ráadásul két-három (ezekből legalább egy felsőfokú) nyelvvizsgával rendelkeznek. Ekkor a hozott pontok maximumával, a többletpontok kimerítésével erős hangsúly kerül majd az érettségi eredményekre. Ha az érettségi dolgozatokat sajnálatos módon a középiskolai tanárok a felelősség ismételt elhárítása kedvéért nem osztályozzák majd túl szigorúan, túl sok azonos eredmény megszületését idézhetik elő. A túl sok azonos eredmény a létszámkeret optimális kitöltését veszélyezteti.

Ezen egyedül a felsőszintű vizsgára való ösztönzés segíthet, hiszen ekkor az ismert középiskolai tanár látóköréből kikerül a felvételiző. Reméljük, az új érettségi rendszer kellőképpen megosztja majd a felvételizők eredményeit.

Természetesen, felmerülhet a felsőoktatási intézmények részéről az az igény is, hogy szeretnének beleszólni a jelentkezők kiválasztásába, nem bízván azt teljes egészében a középiskolákra. Erre egyetlen lehetőség van: az alkalmassági vizsga. Sok pályán működőképes a rendszer, kérdés, a jogi karok képesek lesznek-e erre, ha erre kívánnának vállalkozni. Szövegértésre, helyesírásra, stilisztikára, (jog)történetre irányuló tesztet nem állíthatunk össze, mert ekkor ezt alkalmassági vizsgába bújtatott tantárgyi vizsgának minősítenék, amelyet a rendelet tilt. Egy építésmérnök-jelölnél el lehet dönteni, hogy tud-e rajzolni, egy rendvédelmi szaknál lehet vizsgálni a testi-lelki erőnlétet, de egy jogásznál mi az a kritérium, amely egyértelmű bizonyítékként szolgálhat arra, hogy valaki alkalmas-e jogásznak vagy sem? Behívhatjuk alkalmassági vizsgára pl. a legtöbb pontot hozó 800 jelentkezőt, de ebből hogyan zárunk ki alkalmatlanság címén 400–500 embert, hogy a többi felvételt biztosítsuk? Ráadásul az alkalmatlanság fennállása esetén jogorvoslatért bírósághoz fordulhat a jelentkező. Rajtunk a bizonyítási teher. Megbirkózunk vele? Több száz peres eljárás keretében is?

Vitaindító soraim, remélem, kedves olvasóim számára felvetettek néhány, ma még nehezen megválaszolható gondolatot. Véleményem szerint egy alapvető kérdés tisztázása a cél: az új felvételi szabályozás képes lesz-e

arra, hogy a középiskolai szemesztervégi és érettségi érdemjegyek alapján kiválassza számunkra az intézményeinkbe bekerülő hallgatókat, vagy pedig akarva vagy akaratlanul, rászorítja-e a karokat arra, hogy tevékeny részeseivé váljanak a jelentkezők kiválasztásának? Az új felvételi szabályoknak két évvel az alkalmazásuk előtt meg kell születniük. Lassan elindul az a tanév, amelyben a jelenlegi tizenegyedik osztályos tanulók már az új rendszer szerint készülnek a pályaválasztásra.

Kérdéseimre néhány válasznak 2003. szeptemberéig meg kell érkeznie. A kormányrendelet-módosítás végleges változata viszont még újabb és újabb megoldandó feladatokat állíthat elénk. A 2005/2006. tanév elsőéves joghallgatóinak személyi összetétele viszont nem csupán egyénekre lebontva, de kiválasztásuk elveiben is egyelőre még homályos. Remélem, ha nekünk is lesz beleszólási lehetőségünk, jó döntést hozunk a jogszabályok adta keretek között.



1. Előadásom mottójául egy 12. századi bizánci történetírónak a magyarságról írt sorait kölcsönöztem Csekey Istvántól. *Magyarország alkotmánya* (1943)¹ c. tankönyve élén idézi magyar, német kiadásában (*Die Verfassung Ungarns*, 1944)² pedig német fordításban. E gondosan megválasztott mottó az embert: a tudós szerzőt és a kort: a második világháború végén a lenni vagy nem lenni: egy új Mohács elé került ország és nép helyzetét jellemzi. Mindenekelőtt a kolozsvári professzor bátorságát, aki három évtizednyi pályafutás után, éppen 1943 könyvnapijára – ez akkor is kora nyárra eshetett – érezte elérkezettnek az időt, hogy kézbe jól illő, nem túl terjedelmes tankönyvét hallgatói rendelkezésére bocsássa. Túl voltunk már az 1942. januári Don-kanyarbéli katasztrófán, a második magyar hadsereg pusztulásán; a Kállay-kormány az angolszász hatalmak felé tájékozódott, Püski Sándor meg éppen a háború utáni demokratikus átalakulást előkészítendő, a *Soli Deo Gloria* református diákegyesület telepére, Balatonszárszóra készítette elő a magyar ifjúság és a *népi írók* találkozóját. Hatvan esztendeje ennek.

A sovány arcú, szemüveges professzor, aki a napi politikával eddig is csupán annyiban érintkezett, amennyire az általa művelt tudományszakok – a közjog (alkotmányjog), a közigazgatási jog és a politika (alkotmány- és közigazgatástan) – feltétlenül megkövetelték, különösen a valamilyen szempontból időszerű témaválasztást illetően, nem kis bátorságról tett tanúságot. No nem a magyar viszonyokat illetően, hiszen azok a háború kellős közepén is a tudományosságban és az egyetemi képzésben – a tanári kar oldaláról – szinte békebeliek voltak. Az országot katonailag és gazdaságilag kiszípolozó, kényszerű szövetséges Harmadik Birodalom fenyegető közelsége, az 1944. március 19-én bekövetkezett megszállás viszont – kell-e indokolni? – nagy veszélyt jelentett az írástudókra is. Csekey István professzor, aki az 1911/12. akadémiai évtől oly kiváló kapcsolatokot ápolta a német tudományossággal, a folyóiratokkal, *ekkor adja ki a Die Verfassung Ungarns* (1944) c. kötetét.

Mikor úgy másfél évtizede karunkon vendégeskedő német hallgatók számára a két világháború közötti magyar államszervezetről előadást tartva e könyvét kezembe vettem, magam is csodálkoztam a „Danubia Verlag, Budapest/Leipzig, 1944” jelzés olvastán. A németeknek 1944-ben? Az impresszumot megtekintve,

ELŐADÁS

Ruszoly József

Csekey István és a magyar alkotmány*

EGY ÉLETMŰ RÖVID ÁTTEKINTÉSE

*A magyarság független, nem szolgál nép,
emelt fejű, szabadságszerető, a maga ura.*

(Konstantinos Manasses bizánci történetíró, 1175.)

amit általában nem szoktunk tenni, most már egyértelmű: „Druckerei der Pester Lloyd-Gesellschaft.” A Pester Lloyd (1854–1944) mint nem hivatalos kormánylap a harmincas–negyvenes években éppen antináci közléseivel vonta magára a figyelmet. Az emigráns Thomas Mann írásait is közreadta. A német megszállás után betiltották. A *Die Verfassung Ungarns* (1944) kezében lévő, egyelőre leltározatlan példányn az idézett mottó alatt a dedikáció:

*Buza Lászlónak
kartársi nagyrabecsiléssel és baráti szeretettel*

Kolozsvár, 1945. III. 30.

Csekey István

Nem filológiai tanulmányt írok. Az előttem – három szegedi tudományos könyvtárból, a kariból, az egyetemiből és az alapító Somogyi Károly nevét viselő városi–megyeiből – sebtében összegyűjtött Csekeyművek jó része dedikált példány, szép és a címzettek rangjához illő szavakkal. Csak a korosztálybelinek járt ki a közvetlenebb fogalmazás. Az *Über das handschriftliche Original der ungarischen Pragmatischen Sanction* (1916) kolligátum-beli példányán pl. így: „*Kedves Laci barátomnak szeretettel Pista*”; keltezetlenül, ugyancsak Buza Lászlónak. Az idézett *korjelző* dedikációra még visszatérek.